

Slovenski orgelski dan 2024

Orgelska pot po središču Ljubljane

Ob predstavitvi Projekta obnove Milavčevih orgel v
Ljubljanski stolnici

Frančiškanska cerkev Marijinega oznanjenja
Stolna cerkev sv. Nikolaja
Uršulinska cerkev sv. Trojice

Ljubljana, 24. oktober 2024

ORGLE
LJUBLJANSKE
STOLNICE

SLOVENSKO ORGELSKO DRUŠTVO
SLOWENISCHE ORGELGESELLSCHAFT
SLOVENE ORGAN SOCIETY

ORGANISTICA

KOLOFON

Publikacija: Slovenski orgelski dan 2024, Orgelska pot po središču Ljubljane

Izdajatelj in založnik: Slovensko orgelsko društvo

Zastopnik: Andreja Golež Gruden

Uredniški odbor: Tomaž Sevšek Šramel in Luka Posavec

Avtorji strokovnih besedil: Tomaž Sevšek Šramel, Gregor Klančič in Luka Posavec

Grafična zasnova in oblikovanje: Organistica

Naklada: 70

Cena: brezplačno

Ljubljana, oktober 2024

©Organistica. Vse pravice pridržane.

Kazalo vsebine

Zgodovina slovenskega orglarstva	4
Življenje Franca Goršiča	6
Orgle v uršulinski cerkvi Sv. Trojice v Ljubljani	8
Zgodovina glasbe in orgel v ljubljanski stolnici	11
Ivan Milavec	13
Obnova Milavčevih orgel v ljubljanski stolnici	14
Orgle pri frančiškanih v Ljubljani	17

Zgodovina slovenskega orglarstva

Luka Posavec

Slovenija, majhen evropski biser naravnih lepot od alpskih gora, zelenih gozdov, modrine jezer in koščka jadranskega morja pa tja do krasot podzemnega sveta, leži na skrajnem jugu srednje Evrope. Površina 20.271 km² jo uvršča med manjše evropske države. Na zahodu meji z Italijo, na severu z Avstrijo, na severovzhodu z Madžarsko in na jugu s Hrvaško. Glavno mesto je Ljubljana. Majhnost države ne pomeni, da se na tem prostoru v preteklosti ni nič posebnega dogajalo. Nasprotno. Slovenija ima bogato zgodovino in kulturno dediščino, ki je toliko bolj pestra tudi zaradi mešanice različnih vplivov s severa, zahoda, severovzhoda in juga. Na razvoj in potek kulture na današnjem slovenskem območju je bil pomemben vpliv Italije – bolj natančno Beneške republike (Serenissima Republica Veneta) – ter južnega nemškega področja - Habsburške monarhije. Slovenija, kot jo geografsko poznamo danes, posledično predstavlja križišče različnih orgelskih slogov, ki se v našem orglarstvu nadgradijo v novo kakovost. Lepoto in inovativnost te kakovosti sta še zlasti dosegla največja slovenska orglarja Frančišek Ksaver Križman ter Franc Goršič, katerega življenje in predvsem delo je projekt, ki ga želim predstaviti v tem članku. V nadaljevanju povzemam pregled razvoja orglarstva na slovenskih tleh po knjigi z naslovom Orgle Slovenije (Pipe Organs of Slovenia) avtorjev Eda Škulja in Jurija Dobravca, ki je izšla leta 2018. V tem obsežnem organološko zasnovanem delu najdemo celoten popis vseh obstoječih orgel na ozemlju Slovenije.

Najstarejša omemba orglarske dejavnosti na območju Slovenije je iz leta 1381, ko so v furlanski Videm (Udine) za popravilo orgel poklicali orglarskega mojstra iz Kopra. Dokumenti pričajo, da so že v 15. stoletju imele nekatere pomembnejše cerkve v Sloveniji prave orgle (Piran, Koper, Ljubljana, Kranj). Iz tega obdobja je treba omeniti Bartholomea Budria, tiskarja in organista iz Kopra, ki je spodbudil svojega učenca Ottaviana Petruccija, da je ta razvil in izpopolnil metodo za tiskanje figuralne glasbe s pomičnim stavljanjem. Na osnovi tega izuma je bilo tiskanje not, tudi orgelskih partitur, bistveno poenostavljeno, orgelski poustvarjalnosti pa tako odprta pot v širšo javnost.

V stolni cerkvi v Ljubljani je ohranjena dokumentacija o novih orglah iz leta 1550, ki jih je postavil Michael Theisspacher. Tega leta se je na Kranjskem rodil tudi Jacobus Gallus Carniolus (1550-1591), ki je bil priznan organist in eden najplodovitejših katoliških skladateljev renesančne Evrope. Vpliv Beneške republike, tedaj najmočnejšega gospodarstva v tem delu Evrope, je segal daleč preko meja. Tako imajo priobalna mesta Piran in Koper, Ljubljana ter Gornji Grad orgle, ki so jih izdelali beneški izdelovalci. Pomemben slovenski podpornik glasbe v tem obdobju je bil škof Tomaž Hren (1560-1630). Ohranjeni so zapisi škofa Hrena, v katerih omenja tudi orgelski rog. Na slovenskem področju so dokumentirani štirje. Zadnjega, v Ljubljani, je Napoleonova vojska odstranila leta 1813. Kolikor je doslej znano, prav orgelski rog na ljubljanskem gradu, ki je naslikan na mestni panorami Janeza Vajkarda Valvasorja (1641-1693), predstavlja v Sloveniji najstarejšo upodobitev »orgel«, ki so izpričano obstajale.

Najstarejša ohranjena orgelska omara je na Blejskem otoku. Datira v leto 1639. Od takrat sta ohranjena še dva registra, izdelal jih je celovski orglar Paul Rotenburg (1598-1661).

V 17. stoletju srečamo orglarja Eugenija Casparinija (1623-1706), sicer bolj znanega po sončnih orglah v Görlitzu. Znano je, da je več kot dve desetletji svojega življenja delal in živel na Goriškem. Žal ni dokumentacije, ali je v tem času izdelal kakšne orgle za slovenski prostor.

Ob koncu 17. stol. in v prvi polovici 18. stol. se število orgelskih delavnic povečuje. Potreba po orglah je namreč narasla predvsem zaradi reorganizacije Katoliške Cerkve. Večje župnije se delijo na manjše in v vsaki novonastali župnijski cerkvi so želeli imeti orgle. Obenem se je v tem času krepila romarska dejavnost.

V tem obdobju si je Ljubljana (današnje glavno mesto države) postopno pridobivala status narodnega in kulturnega središča. V Ljubljani je takrat deloval Johann Faller (1650-po1717), kateremu pripisujemo najstarejše ohranjene orgle na tem področju. Dve desetletji kasneje je bila v Ljubljani osnovana orgelska

delavnica, ki so jo zaporedoma vodili trije mojstri: Marcus Göbl (1709-1752), Johann Georg Eißl (1708?-1780) in Josip Alojz Kučera (1755-1826). J. G. Eißl je v Ljubljansko Göblovo delavnico prišel iz salzburškega, kjer se je domnevno učil pri Christophu Egedacherju (1641-1706).

V času Habsburške monarhije je na Štajerskem najmočnejši kulturni vpliv imelo glavno mesto Gradec. Bolj vplivni in dejavni na Štajerskem (tudi na Koroškem in Kranjskem) pa sta domači orgelski delavnici Simona Otoniča (1730-1784), Josipa Otoniča (1767-1835) v Mariboru ter Janeza Franciška Janečka (ok.1697-po1777) v Celju.

Dežele Jadranskega morja, vključno s slovenskimi, je najbolj zaznamoval znameniti hrvaški in beneški orglar Petar Nakić (Pietro Nacchini 1694-1769). Na področju Slovenije sta se ohranili le dve njegovi glasbili. Nakićev vpliv je tako prisoten po njegovih naslednikih, Francišku Ksaverju Križmanu (1726-1795), Gaetanu Antoniu Callidu (1727-1813) in Johannu Carlu Avgustu Hesseju (1808-1882).

Eden izmed najbolj znanih slovenskih orglarjev in duhovnikov tistega časa je Francišek Ksaver Križman, znan tudi po orglah v samostanski baziliki v sv. Florijanu pri Linzu (1770-1774), ki so dolgo veljale za največje orgle v Habsburški monarhiji in jih je posebej cenil skladatelj Anton Bruckner.

Na prehodu iz 18. v 19. stol. sta v osrednji Sloveniji nastali dve orgelski delavnici. Johann Gottfried Kunath (1787-pred 1859) je v Slovenijo prišel iz okolice Wittenberga. Njegovi predniki so sledili saški orgelski šoli Johanna Ernsta Hähnela. Peter Rumpel (1787-1861) pa je ustanovil orglarsko delavnico v domačem Kamniku, kamor se je vrnil po izobraževanju na Dunaju.

Po letu 1840 orglarsko delavnico v Ljubljani ustanovi orglar poljskega rodu, Andrej Ferdinand Malahovski (1813-1887), ki je znan po svojih tehničnih inovacijah.

V prvi polovici 19. stol. in tudi kasneje na slovensko orglarstvo pomembno vpliva orglar J. C. A. Hesse. Svojo obrt je začel v Trstu in jo kasneje nadaljeval na Dunaju. Pri njem sta kot pomočnika delala sinova Petra Rumpela, nekaj mesecev naj bi tam delal tudi Andrej Ferdinand Malahovski ter Franc Goršič, ki je bil po vajeniški dobi tam zaposlen kot delovodja.

Leto 1877 je bilo za slovensko orglarstvo prelomno. Z ustanovitvijo Cecillijevega društva v Ljubljani dobimo orglarsko šolo, izhajati začne tudi strokovno glasilo Cerkevni glasbenik, ki še dandanes redno izhaja. V tem času deluje v Ljubljani orglar Franc Goršič, sočasno pa je na Gorenjskem nastala delavnica Zupan.

Goršičev učenec Ivan Milavec (1874-1915) nadaljuje tradicijo svojega učitelja in dosega vidne uspehe tako doma kot v tujini. Njegove največje in najbolj znane orgle so v Ljubljanski stolnici (Op. 26, 1911, III/52).

Po 2. sv. vojni se orglarska umetnost zbudi s Francem Jenkom (1894-1968), učencem Ivana Milavca, ki ga nasledi njegov sin Anton Jenko (1931-2009). Navkljub obrtniškim in uvoznim omejitvam takratnega režima sta izdelala 225 instrumentov na območju Jugoslavije.

Ustanovitev Mariborske orglarske delavnice (1989) štejemo kot začetek modernega slovenskega orglarstva, ki ga sedaj nadaljujejo tudi posamezne orglarske delavnice (Škrabl, Močnik, ...)

Del doslej znane 650 letne slovenske orgelske zgodovine obsega okoli 3000 orgel. Po zadnjih podatkih imamo trenutno v Sloveniji 1096 orgel, od tega je kar 1027 (94%) orgel v lasti Katoliške cerkve. Orgle se v 78% uporabljajo v bogoslužne namene, 10% ostalo, 12% vseh znanih orgel pa sploh ni v uporabi. Od 1096 orgel jih 686 predstavlja slovensko nacionalno bogastvo, od teh imajo 103 orgle posebno oziroma dragoceno vrednost.

O zgodovini slovenskega orglarstva lahko več preberete pod sledečim naslovom: Jurij Dobravec: Slovenian Organbuilding History. Part I & Part II. ISO Journal, N° 57 (2017), N° 59 (2018).

Življenje Franca Goršiča

Luka Posavec

Franco Goršič je bil pokončen Slovenec, ki je s svojim življenjem in odločenostjo branil vero, slovenski jezik ter kulturo. Rodil se je 21. oktobra 1836 v Krakovskem predmestju v Ljubljani v premožni meščanski družini. Oče Martin, ki je bil tudi sam organist in pevovodja v domači župnijski cerkvi, je kmalu opazil sinovo glasbeno nadarjenost. Po končani ljudski šoli v Ljubljani je oče mladega Franca poslal za vajenca h kamniškemu orglarju Petru Rumplu (1850–55) in nato k ljubljanskemu orglarju Ferdinandu Malahovskemu (1855–56). S pridobljenim znanjem se je leta 1856 odpravil preko Gradca na Dunaj, kjer je kratek čas delal pri dunajskem orglarju Deutschmannu in kasneje še sedem let pri orglarski firmi Carl Hesse (1856–63). Po vrnitvi v Ljubljano je ustanovil svojo orglarsko delavnico (obrti list z dne 11. aprila 1863, obrtni register št. 32), ki jo je uspešno vodil vse do svoje smrti, 29. avgusta 1898.

Goršič je svoje prve orgle postavil za domačo župnijsko cerkev v Trnovem (op. 1, 1864). To so bile orgle z dvema manualoma in 20 »spremeni« (registri), izdelane po takrat običajnem načinu »na smuke« (šapnice na poteg). Zadnje orgle je Goršič postavil pri Sv. Lenartu nad Škofjo Loko, in sicer s pnevmatsko trakturo; žal so bile te orgle skupaj s cerkvijo uničene ob miniranju leta 1944. Goršič je bil najbolj ponosen na orgle, ki jih je postavil v ljubljanski uršulinski cerkvi, češ da imajo najlepši glas od vseh njegovih opusov. Na njegov tehnični napredek je pomembno vplivala tudi orglarska delavnica bratov Link (Giengen an der Brenz, Nemčija), od katere je kupal orgelske piščali (od leta 1887) in patente. Od leta 1889 je sodeloval tudi s podobarjem Janezom Vurnikom mlajšim (1849–1911) iz Predtrga pri Radovljici, ki mu je načrtoval in izdeloval orgelske omare.

Danes ocenjujemo, da celoten Goršičev opus obsega 66 na novo narejenih ali predelanih instrumentov na področju Slovenije, Hrvaške, Avstrije in Italije. Redno je skrbel za uglasovanje orgel po cerkvah in v zavodih na današnjem slovenskem narodnem ozemlju in v tujini. Ne gre prezreti tudi mnogih popravil orgel, ki jih je opravil v svoji 35-letni obrtni dejavnosti. Po splošnem mnenju strokovnjakov se tisti primeri popravil, kjer je Goršič obstoječe stare orgle temeljito prenovil in predelal, štejejo za njegov izdelek. Pri njem se je od 21. septembra 1888 do 21. januarja 1892 šolal tudi Ivan Milavec (1874–1915), kot pomočnik pa je pri Goršiču ostal še vse do 18. maja 1895. Goršiča je odlikoval izredni dar glasbenega posluha. Rekli bi celo lahko, da je imel absolutni posluh, saj se ni nikoli zgodilo, da bi zgrešil tone po samem posluhu. Imel je tudi nekaj glasbene izobrazbe. Prvi glasbeni nauk je prejel od svojega očeta, na Dunaju pa se je glasbeno razvil do take mere, da je popolnoma sproščeno in ušesom prijetno preludiral in improviziral. Celo skladatelj Anton Foerster je Goršiču nekoč priznal, da mu igranja koračnic na orglah ne bo zlepa nihče ponaredil. Njegovo zanimanje za kulturo se je kazalo v tem, da je dobival številne takratne časopise, tudi nemške, in da je bil med prednaročniki literarnih izdaj Jurčiča, Stritarja in Levstika. Z Josipom Jurčičem in Franom Levstikom je bil tudi v osebnih stikih. Bil je eden od ustanovnih članov Obrtniškega pomožnega društva in član Narodne čitalnice. V politiko je bil od leta 1882 za kratek čas tudi aktivno vključen, a žal o tem ne najdemo veliko zapisov.

Glede na tehnično zasnovo Goršičevih orgel lahko njegov opus razdelimo v dve obdobji:

1. obdobje (1864–1884): mehanika na poteg

- Ljubljana – Trnovo (op. 1, 1864, II/20) - Vuhred (op. 41, 1884, I/11)

2. obdobje (1884–1897): mehanika na stožce

- Borovnica (op. 42, 1884, II/15) - Log pri Vipavi (op. 64, 1897, II/25);

V Mokronogu leta 1898 (op. 65, II/11) izdelal orgle s pnevmatsko igralno in registrsko trakturo.

Goršičeve zadnje še ohranjene orgle stojijo v Mokronogu. So njegovo prvo glasbilo s pnevmatsko trakturo. Dotedanje stožčaste ventile na sapnicah pod piščalmi je nadomestil z visečimi ventilskimi membranami, mehansko povezavo med tipkami na igralniku in ventili pa zamenjal s svinčenimi cevkami za zrak. Sistem deluje po principu »iztekanja zraka«: ko iz ventilskih membran spustimo zrak, se te stisnejo in s tem odprejo zračne kanale, po katerih pride zrak do piščali. Po takem principu deluje celotna pnevmatska traktura igralnika, preko relejev do sapnic. Orgle v Mokronogu je v letih 2019–20 obnovilo Orglarstvo Košir.

Mokronog, op. 65, 1898

Orgle v uršulinski cerkvi Sv. Trojice v Ljubljani

Tomaž Sevšek Šrnel

Orgle v uršulinski cerkvi Sv. Trojice v Ljubljani je leta 1891 izdelal ljubljanski orglar Franc Goršič (1836–1898). Imajo 30 pojočih registrov (33 registrskih potegov), tri manuale in pedal. Bogato ornamentirano orgelsko omaro z reliefno podobo sv. Cecilije je izdelal Janez Vurnik ml. (1849-1911) iz Radovljice. Dispozicija in tehnična zasnova (mehanska igralna traktura s sapnicami na stožce) se zgledujeta po nemških romantičnih orglah sredine 19. stoletja. Orgle v uršulinski cerkvi so edine Goršičeve trimanualne orgle in največje ohranjene orgle iz njegovega opusa. Veljajo za Goršičevo najboljše delo in za ene najpomembnejših zgodovinskih orgel v Sloveniji.

Zgodovina orgel

1. oktobra 1890 je Franc Goršič s predstojništvom Uršulinskega samostana v Ljubljani podpisal pogodbo o izdelavi in postavitvi novih orgel s tridesetimi pojočimi registri »za slovesno prosto igro in za spremljavo zborovskega petja«. Do takrat je v Ljubljani postavil že tri večje instrumente: v trnovski cerkvi (1864, op. 1), v frančiškanski cerkvi na Tromostovju (1870, op. 11) in pri Sv. Jakobu (1882, op. 36). V osemdesetih letih 19. stoletja je zgradil več orgel na avstrijskem Štajerskem, npr. v frančiškanski cerkvi v Gradcu (1886, op. 47), in postal tudi širše priznan. Glavnino del v uršulinski cerkvi je najverjetneje opravil po 1. juliju 1891. Janez Vurnik je moral sodeč po podpisani ločeni pogodbi do takrat izdelati orgelsko omaro in jo pripraviti za prevoz iz Radovljice v Ljubljano. Orgle so prvič javno zazvenele pri maši 21. oktobra 1891, blagoslovili pa so jih štiri dni pozneje. Nanje je obakrat igral stolni organist Anton Foerster (1837–1926), med govorniki ob posvetitvi pa je bil tudi skladatelj p. Hugolin Sattner (1851–1934). Ta je v Cerkvem glasbeniku 9. novembra 1891 objavil zelo naklonjeno recenzijo in je Goršičeve orgle imenoval »najboljše orgle na Kranjskem«.

Prvi večji dokumentiran poseg po izdelavi orgel je iz leta 1935. Takrat je ljubljanski orglar Franc Jenko (1896–1968) ob zamenjavi električne napeljave na koru v orgle vgradil elektromotor za dovajanje zraka v glavni meh (z ventilatorjem in regulatorjem lastne izdelave) in dodal potreben zračni kanal. Nekaj let kasneje (ok. 1937) so ga ob prehodu na trifazni izmenični tok zamenjali s kvalitetnim elektromotorjem z lastnim ventilatorjem in enotnim ohišjem švicarske tovarne Meidinger. Ta še vedno služi kot glavni orgelski motor za dovajanje zraka. Leta 1976 je orgle »zaradi razsušenosti in zastajanja registrov« popravil Anton Jenko (1931–2009) in znotraj orgelske omare vgradil še manjši elektromotor znamke Laukhuff. Za izboljšanje delovanja mehov za zveze in zbiralnike je uporabil višji sapni pritisk. Zaprl je kanal iz skladiščnega meha in naredil nov dovod zraka neposredno od Meidingerjevega ventilatorja. Piščali je očistil in jih v majhnem obsegu pointoniral.

V letih 2013 in 2014 je Goršičeve orgle v Uršulinski cerkvi v Ljubljani celovito in sistematično prenovil orglar Brane Košir (roj. 1958) v sodelovanju z Restavratorskim centrom Zavoda za varstvo kulturne dediščine Republike Slovenije. Pred tem so se zaradi suhega zraka v cerkvi pojavile nove poškodbe (razpoke) na sapnicah, mehovju in lesenih piščalih. Obe sapnici za II. manual je zaradi temeljitega popravila razpok demontiral, ostale pa je prenovil na mestu. Obnovil je igralnik ter popravil in uravnal vse trakture. Na novo je izdelal in izpopolnil dovod zraka od ventilatorja v skladiščni meh. Po obnovi sapnic, mehov in kanalov je iz orgelske omare umaknil dodani Laukhuffov električni ventilator. Očistil in obnovil je vse kovinske in lesene piščali in pri tem posebno pozornost namenil ohranitvi izvirne Goršičeve intonacije in uglastve registrov. Orgle je v celoti obnovil v prvotno stanje, samo v mehovih za zveze in zbiralnike je zaradi zanesljivejšega delovanja (kot pred njim že A. Jenko) uporabil višji sapni pritisk.

Tehnične in zvočne značilnosti

Goršič je v Borovnici (1884, op. 42) postavil prve orgle z mehansko igralno trakturo in sapnicami na stožce. Od sredine 19. stoletja so tovrstne orgle med drugimi izdelovali nemški orglar Eberhard Friedrich Walcker (1794–1872) in njegovi nasledniki. Odlikuje jih zelo natančna in odzivna igralna traktura in stabilen zračni pritisk v piščalih, posledica bolj zapletene zgradbe pa je zahtevnejše vzdrževanje. Goršič je leta 1881 od južnonemške delavnice Gebrüder Link kupil dovoljenje za patentiran sistem mehanske igralne trakture s sapnicami na stožce in leta 1891 od istega proizvajalca pridobil še dovoljenje za vgradnjo pnevmatskega sistema za vklop in izklop zvez in zbiralnikov. Prvič ga je uporabil prav v orglah v uršulinski cerkvi. Sedem manjših mehov tu skrbi za lažji vklop in izklop obeh manualnih in pedalnih zvez ter treh zbiralnikov (Tutti, Fortissimo I. in Fortissimo II.).

Sapnice s piščalmi so v enodelni orgelski omari razporejene v eni ravnini, z izjemo *velikega pedala*. Trije pedalni registri (Untersatz 32', Principalbass 16' in Posaune 16') so zaradi velikosti piščali postavljeni že v podnožju omare. Sapnica I. manuala je razdeljena na t. i. veliko (6 registrov) in malo (5 registrov), II. manual je ob straneh in razdeljen na C in Cis. V orglah je od skupno 1771 piščali 1385 kovinskih iz kositra in 386 lesenih. Štirinajst piščali v pročelju je nemih. Vse kositrne piščali je Goršič od leta 1887 dalje naročal pri delavnici Gebrüder Link. Dispozicija sicer navaja 33 registrskih potegov, vendar sta 16' registra I. in II. manuala deljena na *bas* in *diskant*. Register Viola 16' z II. manuala se lahko s transmisijo uporablja tudi kot pedalni register. I. manual ima vlogo glavnega piščalja [Hauptwerk], II. manual pa pozitivna [Positiv]. Značilni registri III. manuala (Viola d'amore 8', Zartflöte 8', Unda maris 8' in Aeoline 4') dajejo temu piščalju značaj t. i. oddaljenega pozitivna [Fernwerk]. Goršič je v te orgle prvič vgradil tudi nekatere značilne registre, npr. Viola d' amore 8' z dodanim obrnjenim koničnim nastavkom (t. i. Bell Gamba) in jezičniški register Oboë 8' angleškega tipa z *udarjajočim* jezičkom.

Franc Goršič je orgle v uršulinski cerkvi štel za svoje najboljše delo in je menil, da imajo »najlepši glas« med njegovimi orglami. P. Hugolin Sattner je v recenziji zapisal: »Mogočen je vtis polnih orgel, vedno dostojen, cerkvi primeren, nikdar trivijalen [...]«. Skladatelj in organist Stanko Premrl (1880–1965) je leta 1919 uvrstil Goršiča med najboljše domače orglarske mojstre vseh časov, ga pohvalil kot prvovrstnega intonaterja in navedel mnenje Franca Kimovca (1878–1964): »Goršič je bil mojster izrazite, pa v nobeno smer pretirane intonacije, neka polnost in kremenitost je v njegovih delih, da je popolnejše izlepa ne najdeš, hkrati diči zlasti njegova kasnejša dela izredna mehkoča in voljnost, tako da se zdi, da ga v nekaterih registrih [...] še nihče ni prekosil, če ga je sploh kdo dosegel.«

Dispozicija orgel v uršulinski cerkvi Sv. Trojice v Ljubljani, Franc Goršič, op. 56, 1891

I. manual (C-f3)		II. manual (C-f3)		III. manual (C-f3)	
1. Bordun Bass	16'	12. Viola Bass	16'	21. Viola d'amore	8'
Bordun Disc.	16'	Viola Disc.	16'	22. Zartflöte	8'
2. Principal	8'	13. Geig. Principal	8'	23. Undamaris	8'
3. Gamba	8'	14. Salicional	8'	24. Aeoline	4'
4. Gemshorn	8'	15. Liebl. Gedackt	8'		
5. Rohrflöt.	8'	16. Dolce	8'	Pedal (C-d1)	
6. Hohlflöte	8'	17. Oboë	8'	25. Untersatz	32'
7. Octava	4'	18. Fugara	4'	26. Princ.baš	16'
8. Flüt. harm.	4'	19. Flaut. dolc.	4'	27. Subbass	16'
9. Flüt. a pavil.	2'	20. Doublette	2 $\frac{2}{3}$ ' & 2'	Viola ex II.Man.	16'
10. Mixtur 4 F.	2 $\frac{2}{3}$ '			28. Posaune	16'
11. Cornett 5 F.	5 $\frac{1}{3}$ '			29. Octavbaš	8'
				30. Cello	8'

Zveze (manubrij)

- Koppel II.M. zu I.M
- Koppel III.M. zu I.M
- Koppel I.M. zu Ped.
- Koppel II.M. zu Ped.

Zbiralniki (nožne stopalke, pnevmatski vklop/izklop)

- Forte I.M. & Ped.
- Fortissimo I.M. & Ped.
- Forte II.M. & Ped.
- Fortissimo II.M. & Ped.
- Tutti

Ostalo

- Rollschwel. f.II.M & Ped.
- Rollschweller = Index
- Calcanten ruf. (manubrij)

Oskrba z zrakom

- I. manual - skladiščni dvogubni meh (80 mm VS),
- II. manual - dvogubni meh (70 mm VS),
- III. manual - dvogubni meh (60 mm VS),
- 6 izravnalnih mehov,
- Kolo/ročica za pogon treh klinastih zajemalcev,
- Električni ventilator (znamka Meidinger, ok. 1935).

Uglasitev: a1 = 435 HZ pri 15°C, enakomerno temperirana uglasite

Zgodovina glasbe in orgel v ljubljanski stolnici

Gregor Klančič in Luka Posavec

Vse od ustanovitve ljubljanske škofije leta 1461 je v stolnici prisotna glasba.

Kmalu potem, ko je bila cerkev sv. Nikolaja povzdignjena v stolnico, so vanjo najverjetneje postavili tudi orgle. Dr. Josip Gruden je po arhivskih virih leta 1915 spisal študijo *Šola pri sv. Nikolaju in ljubljansko nižje šolstvo po reformacijski dobi*. Ko govori o začetnih bogoslužjih v tedanji novi stolnici, pravi: »Tudi bogoslužje je bilo sijajnejše [...] in neki vnani izraz nove dobe, ki je napočila šentklavški pevski šoli, nam je poročilo, da je dal škof Sigismung Lamberg v stolnici napraviti orgle.« Prav tako kanonik Mihael Hasiber v pismu z dne 9. avgusta 1548 sporoča škofu Urbanu Textorju v Gornji Grad, da je neki redovnik, ki se imenuje Michael, na pozitivu dobro igral koral. Leta 1550 dobi stolna cerkev še ene, nove in večje orgle, ki jih je izdelal Michael Theisspacher iz Muraua na avstrijskem Štajerskem.

Leta 1597 je ljubljanski škof postal Tomaž Hren. Iz Gradca, kjer je kot namestnik deželnega glavarja služboval med leti 1614 in 1621, je dobil v dar korne knjige z mnogimi glasbenimi deli, danes ohranjenimi le v tem viru. Sklepamo lahko, da so tovrstne skladbe izvajali tudi pri bogoslužjih v ljubljanski stolnici. Ob umestitvi prošta Andreja Kralja leta 1611 je škof Hren poročal, da so izvedli v Ljubljani komaj kdaj slišano glasbo za dvoje orgel, dva zbora, trobente in pavke. Istega leta so iz zvonika prenesli na stolp ljubljanskega gradu t. i. orgelski rog. Podoba tega instrumenta je na Valvasorjem bakrorezu »Veduta Ljubljane« po doslej znanih podatkih najstarejša upodobitev orgel v Sloveniji.

Leta 1693 v Ljubljani začne z delovanjem *Academia operosorum*, ki je imela izjemen vpliv na kulturno dogajanje in arhitekturni razvoj mesta. Na pobudo prve znanstvene akademije pri nas so ljubljanski škof Žiga Kristof Herberstein, stolni prošt Janez Krstnik Prešeren in stolni dekan Janez Anton Dolničar 30. maja leta 1701 ustanovili javno znanstveno knjižnico. Istega leta je bila ustanovljena *Academia Philharmonicorum*, ki je delovala po italijanskih vzorih stanovskih glasbenih združenj. Prav tako so leta 1701 porušili staro gotsko stolnico in začeli z gradnjo nove, baročne, ki je bila slovesno posvečena v nedeljo, 8. maja 1707. Kmalu zatem so na kor nad stranskim vhodom postavili tudi nove orgle, ki jih je izdelal beneški orglar Osvaldo Carloni.

Leta 1710 je ljubljanski mizar Janez Pergman v stolnici izdelal prižnico, balkona in orgelski omari. Enotnost petih elementov je enkratni primer v zgodovini orglarstva. V orgelsko omaro na južni strani so takoj prestavili Carlonijeve orgle, ki pa so jih kasneje, verjetno sredi 19. stoletja, odstranili. Glede na pismo, ki ga je dekan Dolničar pisal škofu Kuenburgu, so v orgelsko omaro nad prižnico leta 1710 postavili nove orgle ljubljanskega orglarja Andreja Sebastjana Wallensteinerja. Te orgle verjetno niso bile kakovosten izdelek, saj jih je leta 1739 predelal in obnovil Janez Frančišek Janeček, ki je pet let pred tem izdelal nove orgle na velikem koru. Obe glasbili na stranskih korih je v devetdesetih letih 20. stoletja rekonstruirala Škofijska orglarska delavnica iz Maribora.

Ljubljanska stolnica prvotno na zahodni strani ni imela glavnega kora. Tega so dozidali leta 1730 in Janeček je štiri leta za tem tam postavil nov instrument. Zvočna zasnova je bila značilna za takratno češko orglarsko šolo, iz katere je Janeček izšel. Orgle so imele 22 oz. 23 registrov na dveh manualih in pedalu, razporejenih v treh omarah. Več o Janečkovih orglah izvemo iz dveh opisov orglarja Frančiška Ksaverja Križmana, ki je leta 1762 na stolni kor postavil nove enomanualne orgle z 32 registri v italijanskem slogu. Pri tem je povečal srednjo omaro, v kateri je bil prej pozitiv. Tako so orgle dobile 16-čevljsko pročelje. Že leta 1780 je ljubljanski orglar Janez Jurij Eisl poslal ljubljanskemu ordinariatu ponudbo za nove orgle, ki jih je imel namen izdelati po dokončanju orgel pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Eisl je pred tem umrl, njegovo delavnico pa je prevzel Jožef Kučera in leta 1781 za stolnico izdelal nove orgle.

V 18. stoletju so v ljubljanski stolnici delovali številni organisti in skladatelji. Glasbena kapela je tedaj, poleg organista, obsegala tudi instrumentaliste in pevce, ki so imeli s stolnim kapitljem sklenjene letne pogodbe. Z letom 1800 stolni organist dobi naziv *regens chori*. Prvi od njih je bil Anton Höller, ki je v stolnici deloval do leta 1826. S Höllerjevim naslednikom Gregorjem Riharjem pa se začne čas cerkvene glasbe v slovenskem jeziku. Kot *regens chori* je deloval več kot trideset let.

Leta 1830 je orglar Johann Gottfried Kunath srednjo omaro glavnih orgel pomaknil proti steni in pri tem na novo izdelal sprednji, zadnji in spodnji del. Ojačal in popravil je tudi stranski omari in v tako preurejene omare postavil nove orgle. Te je leta 1860 povečal in temeljiteje predelal Ferdinand Malahovski. V tistem času so, s 34 registri na dveh manualih in pedalu, to bile največje orgle pri nas.

Z Antonom Foersterjem, ki je v ljubljanski stolnici deloval med leti 1868 in 1909, se v naši cerkveni glasbi začne obdobje *cecilijanizma*; to je mednarodno gibanje za katoliški liturgiji primerno glasbo. Foerster je prevzel vodenje novoustanovljene Orglarske šole, ki je delovala pod okriljem »Cecilijinega društva za ljubljansko škofijo« in je izobrazila veliko število glasbenikov. Bil je plodovit skladatelj, urednik, pedagog in pisec glasbeno strokovnih učbenikov.

Foersterja je v vseh cerkveno-glasbenih službah nasledil Stanko Premrl. V svojo duhovno in posvetno glasbo je vnašal elemente pozne romantike in jo obogatil z melodiko, ki je značilna za naše kulturno okolje. Leta 1905 je napisal zborovsko skladbo Zdravljica, ki je ob slovenski osamosvojitvi postala naša državna himna. Dve leti po Premrlovem prihodu na kor ljubljanske stolnice je leta 1911 Ivan Milavec odstranil Kunathove orgle in v stare baročne omare postavil nov instrument.

Ivan Milavec

Luka Posavec

Ivan Milavec se je rodil 21. februarja 1874 v Blekovi vasi pri Zgornjem Logatcu očetu Janezu Milavcu in Katarini Milavec, rojeni Godina. Po opravljeni petrazredni ljudski šoli v Ljubljani je obiskoval obrtno šolo za poklic orglarja. Obrti se je izučil pri mojstru Francu Goršiču. Pri njem je, kot izhaja iz ohranjenih dokumentov, delal kot vajenec od 21. septembra 1888 do 21. septembra 1892, ko je dobil učno spričevalo. Mojster Goršič, ki je spričevalo izdal, je o njem zapisal: »Ker se je imenovani orglarski učenec ves čas učenja vedel marljivo in ravno, prisvojil si potrebne obrtniške znanosti ter si pridobil mojo popolno zadovoljnost, proglašam ga za izučenega in sposobnega orglarskega pomočnega delavca.«. Po končani vajeniški dobi je v Goršičevi delavnici pomagal vse do 18. maja 1895, nato pa vstopil v Lenarčičevo delavnico za harmonije na Vrhniki. V spričevalu te delavnice je zabeleženo, da je »Ivan Milavec priden, delaven, razumen ter da se je izkazal pri sestavljanju in vbiranju harmonijev jako sposobnega«. Med zaposlitvijo na Vrhniki je 27. februarja 1893 pristopil tudi h Katoliškemu društvu v Ljubljani. Leta 1895 je odšel k vojakom, kjer je kot podčastnik dosegel stopnjo četovodja in kot tak bil »službujoč« (diensttuender). Ko je 18. septembra 1898 slekel vojaško suknjo, se je zaposlil v Krieglovi orglarski delavnici, kjer je »zvesto, pridno, pošteno, na mojstrovo zadovoljnost« delal do 14. oktobra 1900. Lastno orglarsko delavnico je odprl 5. novembra 1900, svoje prve samostojne orgle pa je postavil šele leta 1904 v Škocijanu pri Dobravi. Kljub nasprotovanju družine se je 14. maja 1899 poročil s Paulo Jarec s sv. Katarine - Topol. V zakonu se jima je rodilo devet otrok.

Iz pripovedovanj hčere Pavli izvemo: »Ne le za nas, za ves Bežigrad je bil praznik, kadar je oče izgotovil orgle. Čakale so le še na visoki obisk dveh gospodov, ki sta vedno pripešačila skupaj. Bila sta Franc Kimovec in Stanko Premrl, ki sta prihajala kolavdirat orgle in jih strokovno pregledat. Otroci nismo nikoli zamudili njenega prihoda po strmem makadamskem klančku z Linhartove, pa mimo vrta v našo hišo. Nestrpno smo ju pričakovali, predvsem Kimovca. Bil je dobrohoten mož, pred obiskom si je svoje žepo napolnil z bonboni. Veselo nam jih je delil in se smejal našemu navdušenju in skakanju okoli njega. Kmalu zatem je Bežigrad že lahko poslušal melodije, ki so bučale iz jame. Tako smo rekli prostoru, kjer smo živeli, v jami.«

Ivan Milavec z družino.

Obnova Milavčevih orgel v ljubljanski stolnici

Gregor Klančič in Luka Posavec

V osmih številkah Cerkevne glasbenika je Jožef Smrekar leta 1906 objavil *Spomenico o orglah ljubljanske stolnice*. Smrekar natančno opisuje do tedaj znano zgodovino orgel ljubljanske stolnice in njihove težave ter pomanjkljivosti pri gradnji stolnega kora. Razmerje med prostornino cerkve in številom orgelskih registrov primerja z večjimi tujimi cerkvami. Razpravlja o potrebni oziroma minimalni kvadraturi, ki jo potrebuje posamezni register in izpostavi splošno pomanjkanje prostora na koru ljubljanske stolnice. Temu sledi razprava o različnih možnostih dovajanja zraka ter tedanji novosti v našem prostoru, električnem ventilatorju. Predstavi svoj predlog dispozicije, menzuriranja posameznih registrov in njihovo intonacijo. Dotakne se problematike sapnih pritiskov in njihovega vpliva na zvočnost instrumenta. Nadaljuje z razpravo o materialih, trakturi in sistemu sapnic novih orgel, v zaključku pa postavi vprašanje o izbiri in kompetencah orglarja, ki mu bo zaupana izdelava orgel.

Leta 1911 je Ivan Milavec, kot svoje 26. in največje delo, v stolnici postavil orgle z 52 registri na treh manualih in pedalu. Dokaj uspešno se je spopadel z vlago, s preperelostjo starih baročnih omar in s pomanjkanjem prostora na stolnem koru. Nove orgle so blagoslovili v nedeljo, 11. februarja 1912, kolavdacija pa je sledila v sredo, 14. februarja. Iz dveh uradnih poročil patra Hugolina Sattnerja in Franja Dugana izvemo o pohvalah in kritikah, ki jih je prejel novo izdelani instrument. Posebno so bili pohvaljeni intonacija, pnevmatični sistem, velikost sapnih kanalov in tihost novega električnega ventilatorja. Med kritikami pa izstopa predvsem komentar, da je pedal pretih in v stranskih orgelskih omarah preveč zaprt. Zadnji pisni podatek o vzdrževalnih delih na stolnih orglah zasledimo v Cerkevne glasbeniku leta 1931. Takrat so orgle temeljito izprašili, očistili in uglasili. Delo je izvršil orglarski mojster Franc Jenko.

Ni skrivnost, da se o obnovi Milavčevih orgel v ljubljanski stolnici v različnih etapah govori že vsaj zadnjih trideset let. Tako so se 5. maja 2021 ponovno obudili pogovori o njihovi obnovi. S tem namenom je bil opravljen štiridnevni podrobnejši ogled in izdelana dokumentacija o posebnostih instrumenta. Komisija je ugotovila, da je stanje resno in da je potrebna premišljena obnova. Odgovornost, samokritičnost in zavedanje o razsežnosti pri načrtovanju obnove so prvi koraki za zeleno prihodnost. Ob tem spoznanju je bila sprejeta odločitev, da je po vzoru uspešnih projektov orgle treba najprej natančno dokumentirati.

Po dvomesečnih pripravah se je julija 2021 začelo z dokumentiranjem, ki je v več fazah trajalo do septembra 2024. Dokumentiranje orgel je med drugim vključevalo podrobno fotografiranje instrumenta in njegovih sestavnih delov, meritev piščalnih menzur, mehovja, sapnic, igralnika, orgelskih omar in snemanje zvoka orgel. Nameščeni so bili senzori za spremljanje temperature in vlažnosti prostora. Pomemben korak k vrednotenju in boljšemu razumevanju orgel je vpogled v njihovo vsebino. Tako nam dokumentiranje in posledično analiza omogočata razumeti preteklost in odločitve tedanjih mojstrov ter omogočata razvijanje novih zamisli.

Ključno je tudi upoštevanje številnih vidikov varovanja kulturne dediščine. Zgodovinski instrument je treba zaščititi pred morebitnimi nestrokovnimi posegi in manj skrbnim popraviljem. Namen dokumentiranja je tako tudi pomoč pri oblikovanju strokovnega programa varovanja in vzdrževanja instrumentov nasploh. Ob projektu dokumentiranja orgel ljubljanske stolnice je bila pomembna tudi primerna izbira merilnih tehnik.

Začenjamo s projektom obnove Milavčevih orgel v ljubljanski stolnici. Gre za zahteven projekt, ki poleg premišljenih odločitev terja izredno skrben pristop. Vse to pa ima za posledico veliko finančno breme.

Zato je posebej pomembno ozaveščanje o pomenu tega projekta in s tem iskanje javne podpore. Vsak od nas je povabljen, da po svojih močeh prispeva k temu, da bo po zaključku obnove instrument zablestel s svojo bogato zvočno paleto.

Projekt obnove stolnih orgel bo obenem pot odkrivanja pomena lastne orgelske kulture. Velikokrat nam ostanki preteklosti povedo več kot novogradnja. Milavčeve orgle v ljubljanski stolnici so zvočno-tehnični biser slovenske pozne romantike, ki ga je zob časa že dodobra načel. Njih primerna obnova bo za vse nas, pa tudi za širši evropski prostor, pomenila veliko pridobitev.

Dispozicija orgel v stolnici sv. Nikolaja v Ljubljani, Ivan Milavec, op. 26, 1911

I. manual (C-g ³)		II. manual (C-g ³)		III. manual (C-g ³)	
1. Principal	16'	18. Burdon	16'	32. Violinski principal	8'
2. Burdon ¹	16'	19. Flavtni principal	8'	33. Burdonček	8'
3. Principal	8'	20. Salicional	8'	34. Flauto amabile	8'
4. Burdon	8'	21. Dolce	8'	35. Eolina	8'
5. Rog	8'	22. Cevna flavta	8'	36. Vox coelestis	8'
6. Gamba	8'	23. Dunajska flavta	8'	37. Dolce	4'
7. Harmonična flavta	8'	24. Praestant	4'	38. Flavta	4'
8. Harmonika	8'	25. Viola	4'	39. Harm. aethera III-IV	2 $\frac{2}{3}$ '
9. Kvintaten	8'	26. Flauto traverso	4'	40. Oboa	8'
10. Oktava	4'	27. Kvinta	2 $\frac{2}{3}$ '		
11. Salicet	4'	28. Flavtica	2'		
12. Cevna flavta	4'	29. Terca	1 $\frac{3}{5}$ '	PEDAL (C-f ¹)	
13. Kvinta	2 $\frac{2}{3}$ '	30. Mikstura IV ²	2 $\frac{2}{3}$ '	41. Kontravijolon	32'
14. Superoktava	2'	31. Klarinet	8'	42. Principalbas	16'
15. Kornet IV -VI	8'			43. Subbas	16'
16. Mikstura IV -VI	2 $\frac{2}{3}$ '			44. Violon ³	16'
17. Trobenta	8'			45. Salicet ⁴	16'
				46. Ljubki bas	16'
				47. Oktavbas	8'
				48. Cello	8'
				49. Burdon ⁵	8'
				50. Flavta	4'
				51. Pozavna ⁶	16'
				52. Pozavna	8'

¹ Transmisija iz II. manuala (Burdon 16')

² Kombinacija iz II. manuala (Kvinta 2 $\frac{2}{3}$ ', Flavtica 2', Terca 1 $\frac{3}{5}$ ') in 1'

³ Razširitev iz Kontravijolon 32'

⁴ Transmisija z razširitvijo iz II. manuala (Salicional 8')

⁵ Razširitev iz Subbas 16'

⁶ Razširitev iz Pozavna 8'

Zveze	Zbirniki	Ostalo
II - I	Piano	Poljubna kombinacija
III - I	Mezzoforte	Generalni crescendo
III - II	Forte	Pedalni avtomat
Superokt. II - I	Tutti	I. manual proč
Superokt. III - II	Tutti za I. manual	
Subokt. II - I ⁷	Tutti za II. manual	Pnevmatska igralna traktura, sapnice na stožke
Subokt. III - II ⁸	Tutti za III. manual	Pnevmatska registrska traktura
Superokt. I. Man.	Zbor violin	Uglasitev: $a^1 = 435,5 \text{ Hz}$ pri $16,5^\circ\text{C}$
Superokt. II. Man.	Zbor flavt	
Superokt. III. Man.	Zbor jezičnikov	Izvirni sapni pritisk
P - I		I. manual: 85 mm WS
P - II		II. manual: 75 mm WS
P - III		III. manual: 65 mm WS

⁷ V veliko oktavo (C-H) prvega manuala veže veliko oktavo (C-H) pedalnega registra Salicet 16'

⁸ V veliko oktavo (C-H) drugega manuala veže veliko oktavo (C-H) pedalnega registra Ljubki bas 16'

Orgle pri frančiškanih v Ljubljani

Povzeto iz monografije Orgle Slovenije, Luka Posavec

Leta 1784 so se frančiškani preselili iz nekdanjega samostana na Vodnikovem trgu k današnjemu Tromostovju in s seboj prinesli cerkveno opremo, vključno z orglami. Te je prestavil Anglež Jacob Gulau, ki je bil takrat v Ljubljani na vojaški službi, sicer pa je bil iz Londona. To potrjuje dokument, ki ga je leta 1748 provincial Žiga Skerpin izdal redovnemu bratu Jožefu Jesenku. Jesenka, ki morda ni bil orglar, je znan po nekaterih baročnih orgelskih omarah, v katere je glasbila vgradil ljubljanski orglar Eißl. Zato obstaja domneva, da so bile tudi frančiškanske orgle pravzaprav Eißlove. Te orgle so verjetno ostale na koru do leta 1870, ko je Goršič postavil nove.

Nadškofijski arhiv v Ljubljani hrani dokument z naslovom »Disposition der neu zu erbauenden Orgel für die Pfarckirche Maria Verkündigung in Leibach,« ki ga je 15. avgusta 1866 pripravil Josip Smrekar. Predložena dispozicija obsega 36 registrov, si so razporejeni v tri manuale in pedal.

Dne 3. oktobra 1870 je bila v frančiškanski cerkvi kolavdacija novih Goršičevih orgel z 32 registri na dveh manualih, ki so bile v osnovni izdelane po Smrekarjevi predlogi. Stale so 8000 goldinarjev. Ko nekaj desetletji kasneje Smrekar govori o načrtu stolniških orgel, zapiše: » Seveda ne bomo več doživeli tistih časov, ko je rajni Goršič uporabil za nove frančiškanske orgle v Ljubljani 21 stotov cina in 3 stote svinca, ter naredil principal 16' (sama E piščalka tehta 46 kil!) in cello 8' iz najboljšega cina.«

Leta 1902 je orgle obnovilo in nadgradilo orglarsko podjetje Mauracher. Novo dispozicijo je prav tako zasnoval Josip Smrekar. Orgle so tako dobile: nove sapnice, pnevmatsko trakturo in tretji manual v žaluzijah. Poleg tega je bilo število registrov povečano z 32 na 44.

Leta 1994 je službo frančiškanskega organista nastopil Saša Frelj - Mišo. Na njegovo pobudo, sta oktobra istega leta inž. Brane Košir in Tomaž Močnik iz Škofijske orglarske delavnice opravila meritve prostora in pregledala stanje piščali. Na osnovi teh podatkov o stanju orgel je, na željo predstojnikov, Saša Frelj - Mišo sestavil komisijo za prenovo frančiškanskih orgel in kora. Po uskladitvi dispozicije in predloženi ponudbi, je komisija za izvedbo del izbrala Mariborsko orglarsko delavnico.

Po zaključku del je sestavo in novo delovanje novih »Goršičevih« orgel predstavil, takratni intonater, Tomaž Močnik. Povzeto v nekoliko skrajšani obliki: » Že prvi pogled na dispozicijo nam pove, da imajo vsa piščalja dosledno izpeljano principalno piramido. Pleno vsakega posameznega manuala ima svoj značaj. Principalno skupino glavnega manuala skoraj v celoti sestavljajo izvirni Goršičevi registri (spodaj v dispoziciji so označeni s črko G). Tudi registri, ki kot Goršičevi niso bili ohranjeni, so sestavljeni iz njegovih piščali: kvinta je iz flavtnega principala, superoktava je bila izvirno v stranskem manualu. Velika mikstura je večinoma še Goršičeva, široka menzura, le točke ponavljanja so spremenjene in prilagojene novi dispoziciji. Ker računa z 16-čveljskim osnovnim principalom, se v njej že v sredini klaviature pojavi tudi kvinta 5 1/3'. Mala mikstura je pravzaprav logično nadaljevanje principalne piramide (začne na 1 1/3'). Cevna flavta, konična flavta in kornet so v večjem delu sestavljeni iz Goršičevih piščali, od Gambe pa se je ohranilo le pet največjih piščali. Ustnični del glavnega manuala torej po pravici lahko imamo za Goršičeve orgle, ki pa so bile izvirno verjetno brez jezičnikov. Zdaj so mu dodani trije predstavniki trobent od 16- do 4-čveljske. Hrbtni pozitiv ima 8-čveljski osnovni principal. Zasnova je baročna in upošteva bogato izročilo slovenskih baročnih mojstrov. Jezičnika sta dva, po francoskem vzoru. V žaluzijah je del registrov Goršičevih, ostali pa so njegovemu slogu prilagojeni. Dober temelj pedalnemu zvoku daje pokrit 32' kontraburdon, k samostojnosti pa veliko pripomore 4-vrstna mikstura in štirje jezičniki; od kontrabombarde do solističnega šalmaja 4'.«

Dispozicija orgel pri frančiškanih v Ljubljani

Orglarska delavnica Maribor Hoče, op. 50, 1999

I. Hrbtni pozitiv (C - c ⁴)	II. Glavno piščalje (C - c ⁴)	III. V žaluzijah (C - c ⁴)
01 Principal 8'	13 Principal (G) 16'	27 Ljubki burdon (G) 16'
02 Voce umana 8'	14 Principal (G) 8'	28 Violinski principal 8'
03 Copula 8'	15 Cevna Flavta (G) 8'	29 Burdon (G) 8'
04 Oktava 4'	16 Gamba 8'	30 Salicional 8'
05 Lesena flavta 4'	17 Oktava (G) 4'	31 Vox coelestis 8'
06 Kvinta 2 2/3'	18 Konična flavta (G) 4'	32 Oktava (G) 4'
07 Superoktava 2'	19 Kvinta (G) 2 2/3'	33 Harm. flavta (G) 4'
08 Kljunasta flavta 2'	20 Superoktava (G) 2'	34 Viola 4'
09 Larigot 1 1/3'	21 Kornet V (G) 8'	35 Nasat (G) 2 2/3'
10 Cimbel IV-V 2/3'	22 Mikstura maior VI (G) 2'	36 Flavtica (G) 2'
11 Dulcian 16'	23 Mikstura minor 1 1/3'	37 Terca 1 3/5'
12 Ukrivljeni rog 8'	24 Trobenta 16'	38 Pikolo 1'
	25 Trobenta 8'	39 Mikstura IV-VI 2'
Pedal (C - g ¹)	26 Klairon 4'	40 Fagot 16'
44 Kontraburd. 32'		41 Harm. trobenta 8'
45 Principalbas (G) 16'		42 Oboa 8'
46 Violon 16'		43 Vox humana 8'
47 Subbas 16'		
48 Oktavbas (G) 8'		
49 Pokribas 8'		
50 Čelo (G) 8'		
51 Korabas 4'		
52 Nočni rog 2'		
53 Mikstura IV 2 2/3'		
54 Kontrabom. 32'		
55 Bombarda 16'		
56 Pozavna 8'		
57 Šalmaj 4'		
58 Zvonovi		

Zveze

I-II, III-II, III-I, I-P, II-P, III-P

Ostalo

Računalniško nastavljive proste kombinacije

Crescendo

Tremulant na I., II. in III. manualu